

NAŠ LIST

ŠTEV. 17. — 28. AVGUSTA 1938
LETNIK DEVETI — L. 1938GLASILO ZA KAMNIŠKI OKRAJ. — IZ-
DAJA KONZORCIJ (FRANC KOKALJ). —
UREJUJE DR. JOŽE GRACAR, GROBLJE.
— TISKA MISIJSKA TISKARNA (ZA
TISKARNO ALOJZIJ TRONTELJ). — IZ-
HAJA DVAKRAT NA MESEC. — LETNA
NAROČNINA SAMO 12.— DIN. — CENA
INSERATOV PO DOGOVORU.

Narodni tabor v Kamniku

Naš veliki praznik

Vsa lepa slovenska zemlja pod grebeni Kamniških planin se z nepopisnim navdušenjem pripravlja na 4. september, da ob dvajsetletnici jugoslovanske države glasno in povsod slišno izpove svoje veselje, da se nahaja v skupni domovini, ter ponovi prisego, da bo na severnem obronku države buden stražar njene nedotakljivosti.

Pripravljajo se na ta praznik starejši rodovi, ki so pred tremi in štirimi desetletji z drzno in nevklonljivo tvegano branili obraz teh prelepih krajev, da ga niso mogli spačiti tuji vplivi in da je neomadeževan kot biser prišel v sestav nove nacionalne države. Spomniti se hočejo davnih zmagovitih bojev za slovenski jezik, za slovensko zemljo, za slovensko mladino in ob spominu na te boje in zmage uživati zadovoljevanje, da njihov trud in njihove žrtve niso bile zaman, ker je 20 let, preživeli v nacionalni državi, dalo prav njihovemu prepričanju, da so pripravljali boljše bodočnost slovenskemu narodu. Pripravljajo se predvsem naši slovenski kmetje, ki so vsikdar bili brezkompromisni čuvarji slovenskih kmetijskih domov, raztresenih hribih in dolinah med skalnatimi vrhovi Planjave, Brane, Grintoveca pa tja doli do bregov zelene Save. Da ni bilo njih pred 40 leti, da ni bilo njihove naravnost trmaste narodne zavednosti in njihove na vsako žrtev pripravljene ljubezni do slovenskega doma, Bog ve, kakšno zgodovino bi bila pisala o tej zemlji doba, ko so se rušile meje držav in je Evropa dobivala drugo politično obličje. Na praznik 20 letnice hočejo biti zraven, da se veselijo ob sadovih svoje narodne vztrajnosti.

Pripravljajo se na ta praznik s posebno ognjeno vnemo — mladina. Od starejših rodov je prevzela spoštovanje najvišjih vzorov in dolžnost, da ohrani to, kar so ji predniki priborili in v varstvo zročili: slovenska mora ostati ta zemlja in slovenski rod, ki na njej prebiva. Mladina čuti, da prihajajo veliki časi. Mladina ve, da se bodo ponovili poskusi, ki so ohromeli v svetovni vojni, ko so iz suženjstva vstajale nacionalne države. Mladina se zaveda, da ne sme biti slabejša, manjvredna, manj pogumna, manj požrtvovalna od svojih staršev. Mladina hoče priti na Narodni tabor v Kamniku polnoštevilno, da tamkaj krikne tja do vrh skalnatih čeri, da je sedaj ona na straži, da se pri nas iz roda v rod sicer menjajo straže, a da se ne spreminja duh, ki živi na zemlji okrog Kamnika. Naj le pride mladina, dekleta in fantje, polni zdravja na telesu in na duši, in naj sliši vsa jugoslovanska domovina iz njenih ust prisego, da dokler bo ona živela, tujec tod ne bo gospodaril in da niti poskušati ne bo smel, da vsiljuje svoje vplive.

Tako bo narodni tabor v Kamniku, nad katerim bo lebdela junaška godba generala Majstra, ki je ob zgodovinskem trenutku predstavljal borbeno odločnost Slovencev, da zažive v Jugoslovanski državi svojo boljše bodočnost, hkrati spomenik požrtvovalnosti starejših rodov in baklja, prižgana od mladine, da razsvetljuje pot, po kateri bo hodil sedanji in bodo hodili poznejši rodovi.

V Kamniku se bomo dne 4. septembra zbrali vsi. V Kamniku si bomo segli v roke. V Kamniku bomo spregovorili sveto prisego. Iz Kamnika bomo od-

Nande Novak, kamniški župan:

Kamnik vabi

V znamenju pristnega slov. narodnega slavlja hočemo proslaviti letošnji 4. september. Tega dne si bo naše starodavno mesto nadelo svečano obleko, da dostojno sprejme v svojo sredo najvišje predstavnike slov. naroda, da objame zavedne množice slovenskega ljudstva, ki se bodo zgrnile od blizu in daleč, da z umom in srcem prisostvujejo proslavi dvajsetletnice našega osvobođenja in zedinjenja.

Dvajset let! Kratka je ta doba v zgodovini človeštva, vendar dolga, usoda za narod, iz katerega smo izšli in

kateremu se s ponosom prištevamo. V teh dneh je pred dvajsetimi leti že jelo pojemati grmenje topov na bojnih poljanah; izmučeni narodi so iskali izhoda iz strašne vojne katastrofe, slovensko ljudstvo pa je v strjenih vrstah pričakovalo dan svojega vstajenja. Prišli so usodni zgodovinski trenutki. Slov. narod je zlomil okove, ki so ga klepali dolga stoletja in ga ovrli v njegovem naravnem razvoju. Po svobodni volji pa je z razvitimi zastavami stopil v svojo novo domovino — Jugoslavijo, da pod njenim svobodnim soncem razvije vse svoje dosedaj pri-tajevane sile in sposobnosti.

Iz neizmernih muk se je rodila naša Jugoslavija, ta svetli sen in cilj največjih sinov slovenskega naroda. Krvaveča iz tisočerih ran, je morala graditi iz temelja, da ustvari najnujnejše pogoje ljudskemu blagostanju. Če danes po 20 letih neprestransko ocenimo napore in prizadevanja vseh onih, ki so sodelovali pri tem delu obnove in ustvarjanja, moramo priznati, da uspehi niso izostali, niti glede države kot celote, niti glede Slovenije — naše ožje domovine.

Nastala v burnih časih poveljnega koasa, sestavljena iz delov, ki so stoletja živeli ločeno pod različnimi kulturnimi vplivi in v različnih gospodarskih okolnostih, se je Jugoslavija kljub

šli kot ena sama velika družina, slovenska in jugoslovanska, pripravljena, na čase, ki prihajajo. Iz Kamnika bo odjeknil tudi pozdrav vsem onim bratom, ki nanj čakajo kot na znamenje, da rast Jugoslavije še ni končana.

vsem notranjim borbam in trenjem ter neizogibnim dogodkom političnega življenja v teku 20 let obstoja zila v prirodno celoto, se razvila v državo svobode, zakonitosti, reda in dela, ter zavzela častno mesto na evropski celine. Njeno prijateljstvo je danes dragoceno najmočnejšim narodom sveta.

In kaj naj porečemo o naši Sloveniji? Čim je vstopila v narodno državo, je že zaplalo širom njenih bregov, polj in livad novo življenje, polno sile in poleta. Dasi po mednarodnih mirovniških pogodbah okrnjena in odtrgana od živih delov svojega telesa, je postala Slovenija važen činitelj v sklopu naše prostrane kraljevine, njenemu ljudstvu pa so se odprle nove možnosti svobodnega nacionalnega, kulturnega in gospodarskega razmaha. Kljub vsem težavam in oviram, ki jih je prinesla poveljna doba, je mogočen in vsestranski napredek Slovenije nesporen. Ne samo v Ljubljani, njenem središču, povsod so na delu marljive roke slovenskega človeka, da postane ta mala, ali lepa zemlja ognjišče miru in blagostanja, najnaprednejši in najzavednejši del Kraljevine Jugoslavije. Postavljena na najkočljivejšo točko srednje Evrope, kjer se križata poti dveh velikih narodov, je postala Slovenija s svojimi snežnimi vrhovi, priroden obrambni zid, ki naj jamči mir in varnost vsem državljanom od Triglava do Egejskega morja. Že samo to narekuje nam Slovincem, da se oklenemo svoje države z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo, ker izven nje bi bil ogrožen naš narodni ostoje. V njenem okrilju hočemo v bratski slogi s Hrvati in Srbi kot zavedni Slovenci položiti svoja dela in napore na oltar zedinjene domovine. Kot ponosni jugoslovanski državljani hočemo v borbi za vzvišene človečanske ideale sodelovati z vsemi narodi, ki so dobre volje in čistih, poštenih namenov. Dom, ki smo ga izvojevali in

General Rudolf Maister - naš narodni junak

Ko na letošnjih taborih in prireditvah izražamo svojo radost in veselje, da že dvajseto leto živimo v svoji svobodni narodni državi, nam same po sebi stopajo pred oči podoba mož, ki so nam to državo ustvarili in jo pomagali ustvarjati in utrditi. Pri tem nam mogočno stopa v ospredje podoba moža-vojaka, čigar ime bo za vedno zvezano z zgodovino slovenskega naroda in Jugoslavije — podoba generala Rudolfa Maistra, ki je gotovo ena izmed najsvetlejših podob naših narodnih borcev pred in ob prevratu. Podoba moža-junaka, ki je bil poklican, da izpolni važno nalogo ob usodnem trenutku naše narodne zgodovine, podoba odločnega, idealnega Slovence in pesnika obenem.

Že kratek pogled v Maistrovo življenje nam pove, kako je bil Maister vseskozi človek v najboljšem pomenu besede, kljub vojaški suknji, ki jo je s pogumom nosil in kljub vsem neprivlačnostim, ki so ga zadevale v življenju. Čeravno v službi armade, ki je varovala nemški prestiž v narodnostno pisani državi in čeravno vzgojen v tujem vojaškem duhu, je ostal vedno odločen Slovenec ter je na svojem častniškem položaju povsod ščitil slovenskega vojaka. Bil je eden izmed redkih slovenskih častnikov, ki je slovenskega vojaka ogovarjal v materinem jeziku in se rad spuščal tudi z navadnimi vojaki v razgovor. Naši vojaki iz svetovne vojne se spominjajo marsikaterega »narodnega borca«, ki se danes

ga 20 let z ljubeznijo gradili in negovali, pa nam je postal svetišče, čigar prag v bodoče ne bomo pustili prestopiti sovražnikom.

V teh mislih in v tem razpoloženju hočemo v nedeljo 4. sept. proslaviti v našem lepem planinskem Kamniku 20 letnico svoje svobode. Slovensko ljudstvo se bo ta dan v pobožni hvaležnosti poklonilo onim junakom, ki so žrtvovali svojo kri za srečo in blagostanje sedanjega in bodočih pokolenj. Ono bo svečano potrdilo, da je tu zemlja naših globokovernih pradedov, slovenska zemlja, in da hočemo, da taka tudi ostane. Naš narod bo ta dan obnovil zvestobo prostrani jugoslovanski domovini, ki je kot izraz božje volje in pravice vzklikala pred 20 leti iz neizmerne gorja in potokov krvi in v kateri smo našli toplo ognjišče svobodnega in nam svojevrstnega izživljanja.

Nič ni naravnijšega kakor to, da to veličastno narodno svečanost združimo z odkritjem spominske plošče Rudolfu Maistru, našemu legendarnemu junaku, prvemu slovenskemu generalu hrabre jugoslovanske vojske, ki je v Kamniku zagledal luč sveta. V težkih dneh poveljnega kaosa, ko je izguba ene same ure časa lahko imela usodne posledice, je s krdelom svojih vestnih vojščakov zaščitil naši državi severno mejo, katere niso zbrisala vsa spletkarjenja mirovniških konferenc in ki bo preživela vse viharje bodočih časov. Njegovo ime ostane trajno z zlatimi črkami vklesano v našo zgodovino, njegov svetel spomin pa bo večno živel med Slovenci in jih trajno opominjal, kako je treba v težkih trenutkih služiti svojemu narodu in domovini.

Kamnik vabi! Ne samo naše ožje rojake kamniškega okraja, vabi vas vse zavedne in dobromisleče Slovence, da se v čim večjem številu udeležite naše narodne manifestacije, ki bo izzvenela v mogočen klic: Naj živi ponosna in zavedna Slovenija v močni, nepremagljivi in nerazrušljivi Jugoslaviji pod žezlom naše narodne dinastije Karadžordževićev.

junaško trka na svoje prsi, takrat pa ni hotel besedice spregovoriti z njimi slovenski. Vse drugačnega kova je bil čast-

nik Maister. Nikoli se ni strašil zastaviti svoje besede in vpliva za svojega rojaka, čeravno je moral za to marsikaj pretrpeti.

Ob izbruhu svetovne vojne je bil več mesecev konfiniran v Gradcu in šele na intervencijo dr. Korošca pri cesarju samem je bil oproščen konfinacije.

Rudolf Maister se je rodil 29. marca leta 1874. v Kamniku kot sin višjega finančnega preglednika. Ljudsko šolo je obiskoval v Mengšu, gimnazijo pa je študiral v Kranju. Njegov korenin in odločen značaj mu je torej vdihnila kremita Gorenjska, pa tudi nežno pesniško dušo mu je navdihnila tiha lepota gorenjskih poljan in dobrav. Po gimnazijskih študijah je vstopil v domobransko kadetnico na Dunaju. Značilna je Maistrova izjava o motivu, zaradi katerega se je odločil za častniški poklic. »Vstopil sem v častniško šolo zato, ker so se mi smilili naši fantje pod vodstvom ljudi, ki so bili tuji naši duši — in ker me je mikalo življenje, vse urejeno s predpisi, proti katerim se moraš neprestano boriti, da ostaneš zvest svojemu bistvu.«

Službena pot ga je pripeljala tudi v Ljubljano, v Celovec, v Celje in v Maribor. Kot častnik ni bil do svojih podrejenih nikoli surov, temveč vedno človek, prej tovariš kot predstojnik. Ravno v občevarstvu s podrejenimi se najbolje in najbolj jasno pokaže človekova srčna kultura. In Maister je to vedno pokazal v polni meri, saj je prav v tem pogledu, kakor tudi po svoji duševni izobrazbi visoko prekašal svoje sovrstnike-častnike. Zato med njimi ni bil preveč priljubljen. Rad pa se je gibal med civilisti, zlasti še med mladimi literati in narodnimi revolucionarji.

V zadnjih letih vojne je imel kot stotnik poseben oddelek pri mariborskem domobranskem polku, ki je bil nekako zaveščen starih rezervistov, zlasti še slovenskih izobražencev. Za srečnega se je smatral vsakdo, komur je usoda naklonila, da je prišel pod Maistrovo poveljstvo.

Cim hušje pa je postajalo tlačanstvo, tem bolj se je izražalo njegovo poslanstvo narodnega borca. Slutil je to svoje poslanstvo ter je stalno navezaval stike s slovenskimi častniki in z njimi snoval načrt za osvoboditev slovenskih pokrajin. Za časa osvoboditvenega gibanja je bil v stalnem stiku s dr. Koroščem ter se udeleževal tudi sej Narodnega sveta za Štajersko, v živi slutnji, da se bliža veliki čas, ki ga bo poklical k dejanju.

In njegov čas je kmalu prišel. S pooblastilom Narodnega sveta je 1. novembra 1918. s 15 častniki in 87 vojaki zavzel Maribor, ter postal poveljnik vse spodnje Štajerske. Ceravno je bil v avstrijski vojski šele v činu podpolkovnika, ga je mariborski narodni svet imenoval za generala. Ker je imel premalo vojaška in je bila nevarnost, da bodo Nemci poskusili prevrat, je 9. novembra mobiliziral toliko vojaštva, kolikor ga je bilo potrebno, da je razorožil mariborski Schutzwehr (belozeleno gardo) in si s tem zagotovil Mari-

bor. V naslednjih dneh je zasedel še vsa jezikovna mejo od Radgone do Dravograda. Ta (Maistrova) črta je ostala skoraj do malega naša severna državna meja. Do 23. januarja 1919. je ostal Maister samostojni poveljnik Slovenije, tega dne pa je poveljstvo prevzel general Krsta Smiljanič.

Zasnovan je imel tudi že načrt za zasedbo Celovca; vendar pa so pogajanja med avstrijsko in jugoslovansko vlado preprečila izvedbo tega načrta. V koroški ofenzivi l. 1919. je poveljeval delu armade, ki je pod skupnim poveljstvom generala Smiljančiča in podpolkovnika Tripkovića očistila Koroško sovražnika. Če bi bilo ostalo pri tem vojaškem uspehu, bi bila danes Koroška naša!

Po tej ofenzivi je prevzel general Mai-

Nande Novak, kamniški župan, predsednik odbora za narodni tabor v Kamniku.

ster poveljstvo nad orožništvo in vojaštvom na vsem Koroškem ter je vodil tudi priprave za plebiscit. L. 1920. je bil imenovan za častnega kraljevega pribočnika, l. 1921. pa za predsednika razmejitvene komisije med Italijo in Jugoslavijo. Leta 1923. je bil upokojen, na kar se je povsem umaknil vojaškemu življenju in se posvetil duhovnemu delu, svojemu pesniškemu poklicu in pisanju zgodovine. Umril je 26. junija 1934. na Ilirski pri Rakolcu.

Odklikovan je bil z visokimi jugoslovanskimi in čehoslovanskimi odklikovanji; postal je častni mešan mnogih slovenskih mest, tako Ljubljane, Maribora, Celja, Kamnika i. dr. Mnoga mesta so tudi imenovala po njem svoje ulice.

General Maister pa ni bil samo vojak, mož dejanja, temveč tudi mož besede, pesnik, ki je znal združiti besedo in dejanje,

odločnost vojaka z nežnostjo poeta. Bil je narodnjak po srcu in razumu. Že kot dijak je pošiljal svoje pesmi v dijaške liste, sodeloval pa je tudi pri literarnih revijah pod psevdonimom Vojanov. L. 1904. je izšla njegova prva pesniška zbirka. A tedanja njegova poezija še ni našla pravega razmaha; dušilo jo je ozračje službe, ki je bila pač daleč od vsake poezije, posebno še služba v armadi tuje narodnosti. Pozneje pa se je njegovo pesniško delo vedno bolj sproščalo in dobivalo vedno jačji polet. Po svoji zmagi, še kot general, je dosegel višek svojega pesniškega izraza. Njegova poprej epična in baladna pesem je postala bojevitejša. Zbirka »Katica mojih« ga kaže kot pesnika močnega narodnega občutja in borbenega razmerja do tistih, ki so postavili lažnike kamnite ob mejah razkosanega, krvavečega naroda. V delu »Oj, ti naša zemlja sveta« so zbrane njegove najlepše pesmi, v katerih s pravo lirično inspiracijo in s slikovitim izrazom opeva zemljo, ki jo je sam osvojil in rešil. In tako je res nekaj čudovitega, da je ista zemlja dobila svojega rešitelja in poveljevalca v eni osebi, v osebi generala-pesnika Maistra.

Ko zvečer v kraljevski zarji
sonce v pohoške gre klance,
v vrhovih cerkva zažarijo
— tja do Mure — ko monštrance.
V zlatu zaplamte oltarji
in svetniki in svetnice
v svetih hramih oživijo
in kadilnice vihtijo
in za lahko noč zvonijo
čez Gorice
svoj laudate in orate ...

Maister pa je bil tudi zgodovinar. Napisal je več člankov o zgodovini prevrata, o spominih na koroško ofenzivo in na predplebiscitne mesece. Pripravljal je tudi knjigo o zgodovini prevrata, a ga je prehitela smrt.

Narodni general Maister nam je torej kot človek, kot odločen Slovenec v najtežjih dneh preizkušnje, kot neomajen borec za narodne pravice, kot trpin in zmogovalec, pa tudi kot ljubitelj duhovne kulture svojega naroda in njen graditelj, pravi vzor našega narodnega borca in junaka! Njegovo ime nam je postalo nekaj simbol državne svobode in njene moči med Slovenci, saj se je to ime z vso odločnostjo uveljavilo v dneh, ko smo komaj pričeli ustvarjati osnovne pojme o našem narodnem in državnem življenju. Njegovo ime, geslo in bodrilo v najhujših dneh, je postalo simbol našega zaupanja v lastne moči in vere v lepšo bodočnost, v pravico in svobodo. In njegovo ime bo nekoč opevano v ljudski pesmi, kot je opevano ime narodnih junakov, bajeslovnih in resničnih, Kralja Matjaža, Lambergarja ali Kraljeviča Marka. Saj je bil general Maister resnično naš pravi, živi narodni junak! —

General Maister in Kamnik

General Rudolf Maister je bil vedno v živahnih stikih s svojim rojstnim krajem Kamnikom, kjer je imel številne prijatelje še iz mladostnih let. Vedno se je zanimal za napredek Kamnika in je ob vsakem pomembnejšem dogodku izrazil pismeno svoje zadovoljstvo in čestitke. Vprav kratko pred svojo smrtjo je še hotel obiskati svoj rojstni kraj in se odpeljati tudi v Kamniško Bistrico.

Ob 60 letnici gen. Maistra je rojstno mesto Kamnik poslalo svojemu častnemu občanu pristržno pismo čestitke, ki so jo ponesli v Maribor župan g. Fran Kratnar in še trije občinski odborniki.

Gen. Maister je bil pozornosti svojega rojstnega mesta zelo vesel in se je zahvalil županu in svojem dobremu prijatelju g. Franu Kratnarju s sledečim pismom:

Velečenjeni g. župan!
Ljubi mi prijatelj!

Za čestitke k moji 60 letnici, ki si jih z odposlanci mesta Kamnika prinesel v Maribor na moj dom, se Tebi in gg. občinskim svetovalcem iskreno zahvaljujem. Enako toplo zahvalo izrekam Tebi in Tvojem mestu za prelepo voščilno listino. Dan, ko si me počastil s svojimi gospodi, mi ostane vedno v lepem in svetlem spominu.

Bog živi Tebe, g. župan, in Tvoje gg. občinske svetovalce!

Bog živi moje kamniške soobčane!
V Mariboru, 7. 4. 1934.

General Maister.

To pismo generala Maistra hrani mestna občina v svoji kroniki. Za 50 letnico rojstva generala Maistra je mesto Kamnik izvolilo svojega zaslužnega rojaka za častnega občana. Diplomsko častnega meščanstva je napravil akad. slikar g. Maksim Gaspari. Na diplomski sliki Kamnika in Maribora, ki ga čuva vitez v železnem oklepu, naslonjen na meč, in sledeče besedilo: Mesto Kamnik imenuje svojega rojaka generala jugoslovanske vojske Rudolfa Maistra ob 50 letnici njegovega rojstva za nevenljive zasluge, katere si je pridobil za našo mlado Jugoslavijo, za svojega častnega občana. Osvobodil je s svojo hrabrostjo in odločnostjo že potujčeni Maribor in zavaroval našo severno mejo. Mestna občina Kamnik, 15. aprila 1924.

Na diplomski so podpisani župan dr. Richard Karba in svetovalec Ernest Škof in Franc Rebernik. Diploma je bila v krasnem okvirju, ki ga je po načrtih inšpektorja Sadnikarja izrezljal podobar-umetnik Ivan Klemen. General Maister je visoko cenil pozornost svojega rodnega mesta in je imel diplomu obešeno na najlepšem mestu v svojem stanovanju.

OB PREVRATU

Iz kronike tistih dni

Ob prevratu je bilo društvo »Kamnik« s svojim domom, kakor ves Kamnik, pod zaščito »Narodnega sveta« in le-temu podrejene krajevne »Narodne obrane«. — Narodni svet se je v Kamniku osnoval na poziv »Narodnega veča« v Zagrebu, dne 24. oktobra 1918. Za predsednika se je izvolil dvorni svetnik dr. Ivo Šubelj, za poslovodja trgovec Anton Stergar. Poveljnik »Narodni obrani« pa je bil usnjari Ivan Polak.

Predsednik »Narodnemu svetu« se je zavedal svojega dostojanstva, svoje oblasti in moči, zato je postopal čisto po vojaško, odločno in rezko, zlasti ko je šlo za takozvane tajne akte.

Ko se je deželni predsednik v Ljubljani pripravljaval na odhod iz svojega mesta, je zahtevalo predsedstvo deželne vlade s šifriranim telegramom, naj okrajno glavarstvo v Kamniku takoj vpošlje tajne spise. Okrajni glavar baron Fr. Lazarini prebлага duša in pri ljudstvu v okraju skrajno priljubljen, se je ukazzu nemudoma odzval in poslal tozadevne spise po okrajnem tajniku Leopoldu Seljaku v Ljubljano. Predsednik dr. Ivo Šubelj je slučajno to izvedel in takoj ukrenil, da se ta sel med vožnjo po železnici ustavi in se mu spisi odvzamejo. Član »Narodnega sveta« Anton Slatnar in hkrati glavni zaupnik dr. Šubelja naj hiti za Seljakom, da ga med potjo aretira in dovede z akti v Kamnik. Vlak s tajnikom in tajnimi spisi je ravno zažvižgal proti krvavemu znamenju na križpotju v Podgorje, ko pride Anton Slatnar na postajo. Kaj sedaj? Brzo na drezino in hajdi za vlakom.

Predsednik »Narodnega sveta« dr. Ivo Šubelj v spremstvu enega Orla in enega Sokola pričakuje ob progri na podgorjskih njivah, da se drezina vrne z ujetim okrajnim tajnikom. Ko je že dolgo čakal, priropeče drezina s Slatnarjem in Seljakom, ki je zelo obžaloval, da je glavar ravno njega zbral za tak nevhvaležen posel, na kar je izročil predsedniku zavitek tajnih aktov. Slatnar je dohitel

vlak na Črnučah in bi se bil kmalu ponesrečil, ker je drezina pri prehiti vožnji za tajnimi spisi skočila s tira prav blizu naloženih vagonov.

Samozavestno je stopala častita gosposka s tajnimi akti v roki po šutni in Glavnem trgu v občinsko pisarno, kjer je predsednik »Narodnega sveta« dejal spise pod ključ, da se prej kopre pregledajo.

Precej po konfiskaciji tajnih spisov se je napotil dr. Ivo Šubelj v družbi dveh članov velevažne oblasti k okrajnemu glavarju baronu Fr. Lazariniju, nekdanjemu svojemu sošolcu. Kakor mi pripoveduje, ga je nagovoril doslovno: »Pozdravljen baron! Gotovo si že slišal, da je deželni predsednik zapustil svoje mesto. Osnovala se je narodna vlada. Kot predsednik »Narodnega sveta« v Kamniku Te pričem vprašat kakšno je Tvoje stališče v tem slučaju?« Baron Fr. Lazarini nato: »Smatram se za Tebi podrejenega in se bom ravnal po navodilih narodne vlade.« Dr. Šubelj: »Prav tako! Z Bogom!

Iz glavarstva je stopil tedanji kamniški oblastnik v Kendovo gostilno takoj na drugi strani ceste. V posebni sobi so bili zbrani polkovnik Semera, poveljnik praharne in njegovi častniki. Dr. Ivo Šubelj ga je naprosil, da je šel z njim na razgovor v občinsko posvetovalnico, kjer so že čakali slovenski častniki z narodnimi kokardami na čepicah na mesto rozet. Vprašal ga je vpričo zbranih s slovesno uradnim naglasom doslovno: »Gospod polkovnik, Vam je li že znano, da je Nj. Veličanstvo cesar Karol I. odvezal svoje podanike njemu podane prisege in, da vsak sam odloči svobodno o pripadnosti k eni nasledstvenih držav? Ravno sem sprejel v glavarstvu obljubo okrajnega glavarja, da bo za naprej postopal po navodilih narodne vlade v Ljubljani. Ste li Vi, gospod polkovnik, pripravljani kot doslej okrajnemu glavarstvu tako nadalje meni oziroma »Narodnemu svetu« dati na razpolago svoje čete za eventualno potrebno vzdrževanje miru in reda?«

Polokovnik Semerak, rodem Čeh, je drage volje vse to obljubil in si je le izprosil glede nadaljnega svojega postopanja na praharni potrebnih odredb novo osnovane vojne obla-

stvi v Ljubljani. — Nato je dne 1. novembra 1918. poverjenik za narodno obrano Lovro Pogačnik s polnomočnim pismenim pooblastilom podredil praharno in vse v Kamniku nastavljen vojaštvo »Narodnemu svetu«. Njega predsednik dr. Ivo Šubelj je odslej izdajal potrebna postajna povelja potom svojega adjutanta, rezervnega nadporočnika. — Poveljnik praharne pa mu je dnevno poročal.

Tako se je prevedla vojaška in civilna oblast iz avstrijskih v narodne roke.

Narodni svet s svojo narodno obrano je prvič paradno nastopil dne 29. oktobra 1918. o manifestaciji za svobodno Jugoslavijo. — Spored za slovesni obhod se je sestavil v družstvu »Kamnik«, ki ga je kaplan Ivan Primar razglasil raz balkon »Kamniškega doma« raznim predstavnikom, društvom vseh strank in veliki množici ljudstva, ki je odkorakala najprej praznično razpoložena k zahvalni, slovesni sv. maši v dekanijsko in nadžupno cerkev. Prve prostore v cerkvi, rdeče pogrjnene klopi so zavzeli nekateri člani »Narodnega sveta«: Anton Cerer gostilničar, Anton Slatnar, lastnik tiskarne in Anton Stergar trgovec kot zastopnik one dni v Kamniku najvišje oblasti. Okrajni glavar, sodni svetnik itd. so se porazgubili v cerkveni ladji daleč tam zadaj. Ko sem vprašal nekaj dni pozneje višjega gospoda, kje je neki bil, da ga nisem videl, mi je odgovoril: »Ah, v Avstriji so nas gonili v cerkev kot Bošnjak medveda, odslej bomo vsaj tega prosti.« (Radoveden sem, kako dotični gospod danes misli?)

Prostorna cerkev je bila natlačeno polna, duhovniki pred oltarjem in pevski zbor na koro so molili in peli polni svetega navdušenja. Po slavospevu »Te Deum« pa so v cerkvi odmevale vse tri himne združenih bratov Slovencev, Srbov in Hrvatov.

Po sv. maši so reditelji urejevali zunaj slovesen obhod po šutni, Glavnem trgu, Grabnu in nazaj pred »Kamniški dom«.

Sprevod je otvoril poveljnik »Narodne obrane« na konju Ivan Polak. Impozanten mož, visoke rasti, raven kot sveča, širokoplečat, dolgih brk in srepega pogleda. V sokolskem kroju ta dan, — sicer pa je bil v

svoji poveljniški službi civilno oblečen — prepasan z velikim revolverjem iz turških vojska in čez ramena mu je visela karabinka iz Napoleonovih časov. Za njim so se vrstile združene zastave kamniške in mekinjske. Nato so korakali v čveterostopih: dr. Ivo Šubelj, dr. Kraut, dr. Karba in dekan kamniški. V drugi vrsti in v nadaljnih duhovniki: Anton Jamnik, Janez Kljun, Mihael Koželj, Nikolaj Križaj, Polde Rihar iz Nevelj in Ivan Primar; nadalje občinski zastop, uradniki, narodne noše, Orli in Sokoli, vsa društva in dolga vrsta meščanov in okoličanov. Prepevale so se narodne himne in vznebesni živio in slava klici so doneli kralju Petru, kraljeviču Aleksandru, dr. Korošču in dr. Šubelju, našem poglavarju. — Župnik Nikolaj Križaj je bil ves pomlajen in v svoji navdušenosti za Jugoslavijo presrečen, čimur je dajal duška z vzkliki, kakor starejših nobeden.

Po končani manifestaciji na glavnem trgu so pred »Kamniškim Domom« fotografirali narodne noše, skoro samo lepši spol, v sredi med njimi, ves srečen med narodnim cvetjem, dr. Ivo Šubelj kot junak dneva.

Končno Ivana Polaka, poveljnika obrane ne smemo pozabiti. On je bil naš angel varuh s svojo četo, ko so tačasno in več dni pozneje korakali skozi Kamnik ogrski polki iz italijanskega bojišča. Pa mož se je nekoliko prevzel. Hotel je imeti pod svojo komando vse v Kamniku nastaljeno vojaštvo. Kakor pripoveduje, je že pripravljaval pregled ali revijo vsega vojaštva s par topovi, ki naj bi se bila vršila pod njegovim poveljstvom. Ali merodajna višja vojaška oblast mu je pristrigla peroti s tem, da je podredila njega in njegovo armado kamniški zandarmeriji. Posledica temu je bila, da se je »Narodna obrana« hitro razšla.

4. sept. vsi v Kamnik!
Na narodnem taboru pokažimo, da smo neomahljivi Slovenci in zvesti Jugoslovani!

Kamniški okraj v l. 1918 do 1938

Cerkveno življenje

Kamniški okraj je v cerkveno upravno oziru razdeljen v dve dekaniji: kamniško in moravško. Kamniška dekanija šteje okrog 30.000 duš in spada med velike dekanije v ljubljanski škofiji, moravska z okrog 16.000 dušami pa med male. Župnij ima kamniška dekanija 20, kapla-

Pokrovitelj narodnega tabora,
dr. Anton Korošec.

nij 10, kuratnih cerkva 20, podružničnih 30, konventno eno in kapel 23. Dušnih pastirjev je 26, redovnikov 11, uršulink 32, šol. sester 23, usmiljenk 52, število drugovercev je majhno, okrog 20. Moravska dekanija pa obsega 14 župnij, 2 ekspozituri, 9 kaplanij, 16 kuratnih cerkva, 35 podružnic, 6 kapel. Ima 20 dušnih pastirjev. Drugovercev okrog 10.

Cerkve so tako v kamniški kakor tudi v moravški dekaniji skoro vse lepo oskrbovane, nekatere velike umetniške vrednosti. Največja bo komendska, najmanjša pa v St. Gotardu. Najstarejša župnija je komendska iz leta 1154, potem kamniška iz l. 1207. Najmlajša pa domžalska iz leta 1908. Najstarejša cerkev je mekinjska iz l. 1456. (letos docela prenovljena). V Mengšu hranijo najstarejšo krstno knjigo v dekaniji iz l. 1584., z najstarejšo poročno knjigo se ponašajo v Vodichah, iz leta 1638, in tudi pogrebno iz l. 1643. V kamniški dekaniji imajo značaj romarskih cerkva: Šmarna gora, Skaručina, Homec, tudi Mekinje, Komenda, Tunjice, Zg. Tuhinj in sv. Primož. V moravški pa Česnjske, sv. Gora, sv. Planina, Limbarska gora in v novjšem času tudi St. Vid pri Brdu.

Cerkveno-versko življenje je bilo radi razgibanih razmer, radi bližine Ljubljane in radi zaokroženosti zlasti v kamniški dekaniji vedno zelo živahno. O tem pričajo verski tabori-shodi, tečaji in druge cerkvene prireditve. Omejimo se le na zadnjih 20 let:

Žalostne sledove, ki jih je pustila svetovna vojna nele po posameznih družinah, ampak tudi na splošno v razmajanih gospodarskih, socialnih in kulturnih razmerah, predvsem pa na cerkveno-verskem in npravnstvenem področju, je bilo treba zbrisati in škodo popraviti. Povojna leta prosperitete so imela ugodne posledice na gospodarskem polju: denarja kot še nikoli, dolgovi so se hitro plačevali, saj jih je inflacija naredila majhne. Toda prav to je bila prilika za pijančevanje, razuzdanost, veseljačenje in versko brezbrzižnost. Zato je bilo v versko in npravnstveno prenovitev našega ljudstva zadnjih 20 let položeno mnogo truda, ki je slonelo seveda po večini na ramah pridnih dušnih pastirjev obeh dekanij. Podrobnega dela v posameznih farah ne moremo tu navajati, dasi je bila tu vsa teža dela, ampak omenimo le nekatere bolj vidna in splošna prizadevanja.

1. Misijski, katere so imeli zapovrstno vse župnije, so močno posegli v razrvane duše. Za posamezne stanove so se vršile odprte duhovne vaje, posebne skrbi so bili deležni moški, ki so prinesli iz vojne čudne nazore o veri in npravnosti.

2. Z apostolskim namenom tudi druge pridobiti za visoke cilje vere in poštenega življenja se je vršila cela vrsta taborov in zborovanj: l. 1921. v Domžalah katol. shod za obe dekaniji. Udeležencev do 10.000. L. 1924. prvi dekanjski evharistični shod kamniške dekanije v Grobljah; udeležencev zopet nad 10.000. Za može in fante posebej je bil l. 1926. v Kamniku manifestacijski shod z 2000 udeleženci. Nasled-

nje leto zboruje Apostolstvo mož in fantov v Grobljah po številu 3000. Fantje se sami zberejo l. 1932. na Homecu, po večini sami člani fantovskih kongregacij: 600. L. 1933. pa je evharistično leto. Shodi: 25. junija v Kamniku, 2. julija v Domžalah, 23. julija v Smartnem, 25. julija v Moravčah, 13. avgusta v Izlakah. Povsod udeležencev več tisoč. L. 1934. se zberejo otroci Marij. vrtecev na Homecu, 1500 po številu. Pri Sv. Trojici nad Moravčami se zberejo 8. sept. 1935. zopet fantje na svoj tabor v velikem številu. Marijine družbe deklet pa naslednje leto v Komendi (7. avgusta). L. 1935. pa je itak bila prav kamniška in moravska dekanija največ udeležena pri delu za vsedrjavni evharistični kongres. Povsod so se dvignili evharistični križi. Najlepši v Kamniku, Mengšu in Vodichah. Omeniti je še iz letošnjega leta kot večjo versko prireditev tabor dekliških Marijinih družb v Kamniku in tabor Marij. vrtecev pri Sv. Primožu, in splošen na Smarni gori.

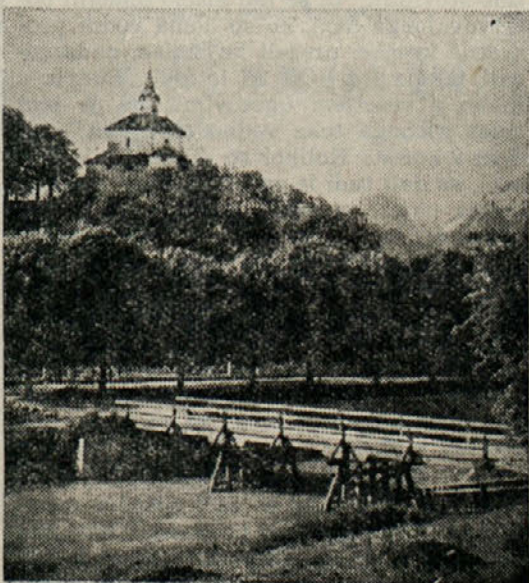
3. Že zgornja omemba taborov priča, da so se tudi verske organizacije močno razmahnile. Tako imajo Marijine družbe kamniške dekanije: može 154, žene 1593, fantje 615, dekleta 2149, dečki Marij. vrtecev 1166, deklice 1389 članov in članic. Na novo se je začelo z organizacijo Katoliške akcije. V l. 1932. do 1935., ko so bile razpuščene prosvetne organizacije, se je mladina zatekla v KA in ko ji ni bila dovoljena zunanja akcija, so se bolj poglabili v naloge, ki so prvenstvene za katoliškega mladca in mladenko. Ko je dobila KA lani nova pravila, se polagoma in nevidno organizira in stopa v življenje.

4. Časopisje, ki naj bi nosilo versko misel v vsako hišo, se je v obeh dekanijah močno razmahnilo. L. 1930. se je ustanovil poseben mesečnik za KA, »Naš list«. Tiska ga Misijska tiskarna, ki je ustanovljena 1929. postala središče skoro vsega verskega gibanja obeh dekanij. Posamezne župnije, predvsem Kamnik, so začele izdajati za svoje farane posebne cerkvene »Vestnike«, potom katerih skušajo stopiti v stik z vsemi verniki.

5. V času svetovne vojne ni bilo mogoče popravljati cerkva, tudi so cerkvene line l. 1918. žalostno molčale: skoro vse zvonove je pobrala vojaška oblast za svoje namene. Z izredno darežljivostjo in ljubeznijo so tekmovali vse fare, katera bo prej in lepše zvonove postavila na izpraznjeno mesto. Žal, da niso povsod omislili bronaste zvonove! Lepa kamniška ravan je zopet zapela pesem milih zvonov. Tudi cerkvena notranjščina je bila pri večini cerkva prenovljena, za kar je dobila dekanija škofovo pohvalo.

To je v glavnem obris dela, ki ga je izvršila cerkev v kamniškem okraju zadnjih 20 let. Čakajo pa še velike naloge: Odpraviti nedeljsko delo, bogokletstva, pijančevanje in sramotni poboji, bodisi odraslih, bodisi zločinsko poseganje v še nerojena bitja. Ves okraj je predlanskim pretreslo bogoskrunsko podiranje evharističnih križev v Kamniku in Mengšu, lantsko leto pa napad na misijsko tiskarno in oskrunjenje tabernaklja v Stranjah, l. 1931. pa umor menceškega župnika Kušarja.

Vseposlošno prenovitveno delo v cerkvi in Domu, v cerkvenih in prosvetnih ter socialnih organizacijah (ustanovile so se Vincencijeva konferenca v Kamniku, Dom sv. Vincencija v Mengšu, Dobrodelni dom in otroško zavetišče v Domžalah) je močno omajalo komunizem, ki se je po vojni ugnedil po naših tovarnah, povsod so zmagale delavske organizacije, ki delajo in se bore na temelju krščanskih načel. Toda delo ni končano. Pozabiti se zlasti ne sme, da bo vse delo po tzv. katoliških organizacijah, in lahko rečemo tudi pri

Dr. K. C.:

Prosvetno delo

Kamniški okraj ima značilno oblikovitost, ki vpliva tudi na kulturne, gospodarske in politične razmere. Tri jasno izražene predele imamo pred seboj: svet okoli Kamniške Bistrice s Pšato, Črni graben in Moravško kotlino. Kamnik, sedež okrajnega glavarstva in sodišča, Brdo, sedež okrajnega sodišča in Moravče, sedež dekanije, leže precej ekscentrično. Posledica te lege je pomanjkanje enotnega vodstva vsega kulturnega dela. Najugodnejšo lego za celoten okraj imajo Domžale. Z naselitvijo oo. lazaristov v Grobljah pri Domžalah (l. 1920.) nastane tu neka centrala, ki se vedno bolj uveljavlja v verskem in prosvetnem pogledu.

Osnovno šolstvo kamniškega okraja je že pred letom 1918. primerno razvito in se v naslednjih letih le izpopolnjuje. V gorskih vaseh delujejo zasilne šole, ki jih vestno in z uspehom uparvljajo duhovniki. Gradijo se lepe moderne šolske zgradbe (Dob), stare se popravljajo in razširjajo (Radomlje). Glede šolskih zgradb čaka okraj še mnogo nalog.

Meščanskih šol pod Avstrijo v okraju ni. Naraščajoča industrijalizacija okraja vedno bolj povzroča potrebo te vrste šol. Domžale in Kamnik zahtevata meščanske šole, ki jih tudi dobata.

Zasebna gimnazija pri oo. frančiškanih v Kamniku obstoji še do leta 1927., toda samo za redovni naraščaj. Prav občutna škoda za zasebno šolstvo je opustitev tega zavoda par let pred novim srednješol-

Pokrovitelj narodnega tabora,
škof dr. Gregorij Rožman.

skim zakonom, ki nove zasebne šole prepoveduje. Tako imamo sedaj v okraju samo zasebne šole pri ss. uršulinkah v Mekinjah (osnovna in meščanska šola za deklice) in pri šolskih sestrah v Repnjah.

Največja kulturna pridobitev kamniškega okraja pa je Radio-Ljubljana z oddajno postajo v Domžalah. Ta je tudi med največjimi kulturnimi pridobitvami našega naroda v Jugoslaviji. Iz Domžal gre po zraku slovenska beseda po vsem svetu in se razlega slovenska pesem.

Prosvetna organizacija je že pred vojno lepo razvita. Mreža prosvetnih društev je zelo zgodaj dovolj na gosto pokriva okraj, ki je volilni okraj predsednika SKSZ dr. J. E. Kreka. Po vojni se takoj prosvetno delo v okraju obnovi. Tudi mladinska organizacija Orla je v okraju pred vojno lepo razvita in se po vojni tudi takoj obnovi. Orel ima v letu 1929. v kamniškem okrožju 12 orlovskih odsekov v treh srenjah in eno orliško srenjo s petimi krožki. Ko mora Orel l. 1929. prenehati, nadomesti to izgubo mladinska organizacija fantovskih odsekov in dekliških krožkov pri prosvetnih društvih. 26 prosvetnih društev, pri katerih se ravno fantovski odseki in dekliški krožki najbolj delavni, šteje l. 1931. kamniški okraj. Dva dekanjska odbora vodita to delo. Takratna diktatura demokratske stranke ne trpi tega dela, saj mora v prosvetni organizaciji videti najmočnejši odpor proti svojim načrtom. Zato izvrši pravo herostratsko delo in l. 1933. razpusti Prosvetno zvezo in večino prosvetnih društev. Kamniški okraj je najbolj prizadet. Društveni koledarček PZ za l. 1933. navaja v kamniškem okraju še 25 društev, koledarček za l. 1934. pa samo 9.

Tabor v Kamniku naj bo največja narodna manifestacija našega okraja!

gospodarsko socialnih in celo političnih, zvođenelo in se pozunanijilo, če ne bo hkrati poganjala močna rast na cerkveno verskem polju, posebno v versko-cerkvenih organizacijah.

Po velikih političnih izpremembah leta 1935. se prosvetna organizacija v kamniškem okraju takoj obnovi. Oba koledarčka PZ za l. 1936. in 1937. že navajata vsa pred razpustom obstoječa društva.

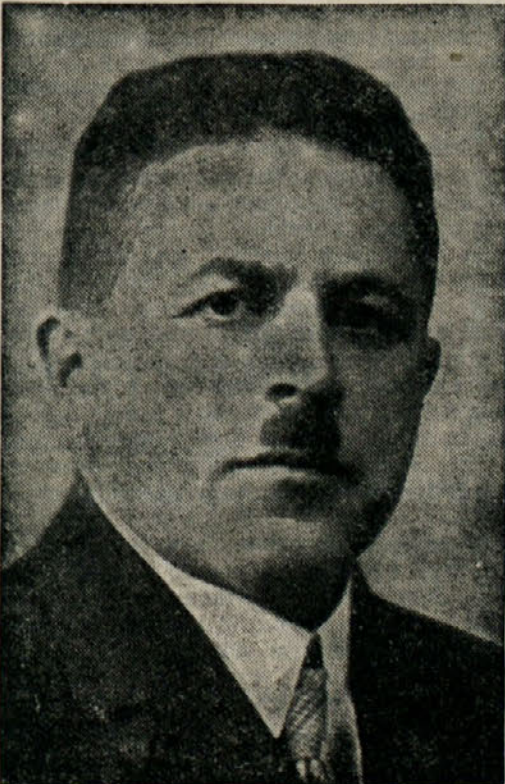
Posebno važni za razvoj društvenega dela so lastni domovi. Kamniški okraj kaže že takoj po vojni v tem oziru živahno delavnost. Vsa večja društva, ki že od prej nimajo svojih domov, si jih gradijo sedaj. Med prvimi je prosvetno društvo na Brdu. Posebno važen pa je Društveni dom v Grobljah, ki postane pravo prosvetno središče kamniškega okraja, kjer se tudi v najtežjih časih shajajo fantje in može vsega okraja na tečajih in zborovanjih. Letos pa komendska prosveta svoj Dom popolnoma prezida, da je gotovo najbolj praktičen po svoji notranji ureditvi, kakor tudi najbolj postaven po svoji zunanosti med društvenimi domovi.

Kamniški okraj torej napreduje. Je pa še mnogo potreb v šolstvu in prosveti sploh in tem je treba posvetiti delo v prihodnjih desetletjih, da bo še nadalje okraj v prvih vrstah naprednih okrajev naše prosvetno tako prebujene Slovenije.

Gospodarstvo

Kdor je natančneje proučil položaj slovenskega narodnega gospodarstva pred vojno, je lahko videl, kako smo stagnerali in naše narodno gospodarstvo pod silnim pritiskom nemškega življa ni moglo nikamor naprej. V nacionalnem oziru smo vzdrževali težko borbo, ki pa je bila na gospodarskem polju zvezana za nas s še večjimi žrtvami. Pomisliti je samo na velike izseljevanje naših ljudi iz slovenskega ozemlja v bližnja nemška mesta in drugorodne pokrajine, še več naših ljudi pa je šlo v Ameriko. Naša mesta so životarila, saj so bila navadna podeželska mesta. Industrija v naših krajih je bila res že razvita, toda živela je v senci velike industrije v alpskih in sudetskih deželah ter je bila v neenakem konkurenčnem boju na slabšem. V nekaterih strokah ji je pretilo počasno umiranje, če se ne bo priključila kartelom velike avstrijske industrije. Tako je n. pr. že tedaj eno naših največjih naših industrijskih podjetij Kranjska industrijska družba dejansko živela le radi kartela in je morala iskati svojo bazo za proizvodnjo srovega železa izven meja sedanje Slovenije v Trstu. Druge industrije so bile manjšega obsega in so delale le radi tega, ker so imele kolikor toliko boljše življenjske pogoje. Vsa industrija je bila izključno v nemških rokah in tudi v trgovini je bil vpliv tujcev izredno močan, če prav smo si z večjim ali manjšim uspehom delali pot z okrepitevijo in ostvaritvijo slovenske nacionalne trgovine. Med denarnimi zavodi so uspevale edino zadruge kot organizacije mladega človeka.

Po vojni pa se je radi meja in novega področja države položaj našega gospodarstva znatno izpremenil. Z več ali manj sreče smo nacionalizirali mnogo nemških industrijskih podjetij, od katerih pa so žal številna podjetja zopet prešla v interesno sfero nemškega kapitala. Pri tem delu so pomagale tudi banke, ki so doživele v prvih povojnih časih velik razmah,

Ban, dr. M. Natlačen

vendar so se kaj kmalu tudi v njih začeli pojavljati kaj nevesni pojavi. Trgovina je v teku dveh desetletij postala nacionalna, slovenska in je skoro popolnoma izločila tuje elemente.

Največje izpremembe pa smo doživeli na polju kmetijske in industrijske proizvodnje.

Kmetijska proizvodnja je bila v naših krajih navezana na najbližja industrijska in mestna središča kot odjemalce kmetijskih proizvodov. Po vojni pa se je zlasti v sosedni Avstriji pojavilo močno in uspešno gibanje za okrepitev lastnega kmetijstva, kar je v veliki meri zaprlo pota našim kmetijskim pridelkom na sever. Tudi druge države so postajale za nas vedno manj važen trg kmetijskih pridelkov, ker so vse stremele za čim večjo kmetijsko proizvodnjo doma. Tako je moralo naše kmetijstvo nujno kreniti na druga pota v tem, da je začelo forsirati proizvodnjo drugih bolj plodonosnih proizvodov in začelo iskati nova tržišča. Vendar pa so vsi tozadevni napori pokazali bolj malo uspeha, ker smo dobili v novi državi za številne proizvode močno konkurenco na jugu države v žitrodnih in izrazito kmetijskih pokrajinah. Zaradi tega je morala naša gospodarska politika stremeti za tem, da nadoknadi slovenskemu prebivalstvu izpadek zaslужka v kmetijstvu z delom v industriji. To še tem bolj, ker je vedno bolj kazalo, da je rešitev zaposlenja našega vsakoletnega znatnega preseška na novih delovnih močeh mogoča samo z industrijskim delom.

Prva leta po vojni se je takoj začelo živahno ustanovitveno gibanje in rasle so nove tvornice, razširjale se stare. Seveda je bilo neorgansko in slabe posledice so se kmalu pojavile v tem, ko je nastopila deflacijska kriza in so morale industrije plačevati nazaj denar bankam, ker so si izposojale bančni denar ne samo kot obratno glavnico, ampak si ga tudi izposodile za vse investicije. Od 1. januarja 1919 pa do konca leta 1922 je naraslo število industrijskih podjetij v Sloveniji od 240 do 440, torej se je podvojilo, istočasno pa je skoro v istem razmerju naraslo število industrijskega delavstva. (Sedaj je industrijskih podjetij v Sloveniji 613.)

Nova doba za našo industrijo se je odprla z novo carinsko tarifo iz leta 1925, ki je pomenila mogočno zaščito domače industrijske proizvodnje v skoro vseh panogah. Nastajale so zopet nove industrije in tedaj se je začela pri nas širiti tekstilna industrija, ki je danes naša najvažnejša industrijska panoga Slovenije. Po zadnjih statističnih podatkih Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je zaposlovala tekstilna industrija v Sloveniji maja 1938 16.405 delavcev, gozdnožagarska industrija 8.614 in industrija za predelovanje lesa 4.262, skupno torej lesna industrija 12.876 oseb. Prodnost vrednost tekstilne industrije je znašala v letu 1937 približno 700 milijonov din. od skupne produkcijske vrednosti vse slovenske industrije v znesku 2.500 milij. dinarjev.

Tekstilna industrija danes ne krije samo potreb v Sloveniji, ampak tudi po vsej državi. Sploh se vedno bolj opaža, da je slovenska industrija v veliki meri navezana na izvoz v druge pokrajine države.

Niso pa seveda ostale industrijske panoge v Sloveniji tako znatne in dobro zaposlene kot ravno tekstilna industrija. Izpremenjene razmere so potlačile marsikatero druge industrijske panoge k tlom, vendar je v celoti vzeto slovenska industrija zelo napredovala. Lahko rečemo, da je število zaposlenih delavcev v Slovenski industriji in obrti še enkrat večje, kot je bilo pred vojno. Pred vojno je znašala delniška glavnica vseh delniških družb v Sloveniji (bilo jih je 19) samo 21 milij. zlatih kron. Na koncu 1937 je bilo v Sloveniji 107 delniških družb z glavnico okoli 600 milij. dinarjev.

Kriza, ki se je začela leta 1931, je predvsem škodovala našim denarnim zavodom, ki šele sedaj postopno uvajajo normalno poslovanje. Posebno znaten napredek smo v tem oziru zabeležili v tekočem letu, ko je bilo urejeno vprašanje kmetijskih dolgov in je banovina kakor tudi drugi zavodi priskočila na pomoč našemu združništvu in samoupravnim hranilnicam, da morejo zopet izplačevati stare vloge. Med tem se tudi novo poslovanje razvija ugodno in tako je uspelo slovenskim bankam zbrati okoli 150 milij. din novega denarja, regulativnim hranilnicam pa tudi ravno toliko.

Naša socialna zakonodaja je napravila po vojni večji korak naprej šele lani, ko smo dobili starostno zavarovanje delavstva in za vsa državo in ko je bilo pokojninsko zavarovanje nameščencev, ki je bilo doslej veljalo samo v Sloveniji in Dalmaciji, razširjeno na vsa državo.

Dr. V. Fajdiga:

Ob jubileju „Bistrice“

Vsak narod za svoje delo in svojo bodočnost potrebuje voditeljev. Brez njih je kakor čreda brez pastirja, vsakomur v plen in izrabljanje. Slovenski narod si je vedno želel mladih ljudi, ki bi polni zdravja in narodnega bogastva stopali na visoke šole in se vračali oplemeniteni z izobrazbo in umsko vzgojo, da kot Mozes vodijo svoj narod. Narodna pravljica in povest pričata o velikem spoštovanju, ki ga je imelo naše ljudstvo do študentov, a tudi o žalosti in razočaranju, če se je študent vrnil iz mesta brez uspehov in moralno pokvarjen.

Tako je še danes. Študent, ki je ohranil na srednji in visoki šoli to, kar je narodu svetega, je med ljudstvom sprejet z ljubeznijo, ker se narod zaveda, da bo iz dobrega dijaka zrasel dober voditelj. Bog daj, da bi imeli čim več takih dobrih študentov! Kakor namreč z veseljem gledamo take študente, tako pa nas v dno srca boljijo dijaki, katerih življenje kaže, da bodo narodu bolj v pogubo kot pa v blagoslov. Bog nas varuj takih voditeljev, ki jim je tuja učenost izsušila duše, da ne vedo več za materine solze in očetove skrbi, za veselje in žalost svojega ljudstva!

Ko praznujemo srebrni jubilej katoliškega dijaškega društva v okraju, nas najbolj veseli resnica, ki jo bomo ugotovili v tem članku, da je namreč dijaštvo tega društva vedno ostalo blizu svojega ljudstva, z njim čutilo in se zanj pripravljalo, do konca zvesto svojemu geslu: »Z Bogom za narod!«

Bil je med nami mož, Janez Evangelist Krek. Bil je s slovenskim ljudstvom eno. Bolečine in skrbi naroda so bile tudi njegove. Še posebno je ljubil narod pod Kamniškimi planinami. Hotel je dati ljudstvu dobrih voditeljev, prav zato je vzdrževal tako ozke zveze s študenti.

L. 1912. je bilo. Tedaj je sklical Krek dijake na velik tabor v Kamnik. Prišlo jih je 800. Njegova navdušena beseda je rodila sadove. Drugo jutro je krenila manjša skupina k izviru Bistrice in tam sklenila: Krek ima prav; organizirajmo se, zaradi naroda...

Julija meseca leta 1913. je Mengeš videl prvi občni zbor, da se začne uresničevati beseda; iz naroda za narod. Imenovali so se skromno: Pododbor Slovenske dijaške zveze.

Komaj je dete dobro zaživelo, že ga je zgrabila vihra svetovne vojne in ga metala ob tla. Saj je ječalo s svojim ljudstvom, saj je poskušalo vstati, toda kaj, ko pa je bilo prehujo. O, vedno si bo zapomnilo prva leta svojega življenja, črnopisane številke 1914—1918!

Vendar si življenja mlado društvo ni pustilo vzeti. Preveč je zraslo iz potrebe in prevelike naloge so ga čakale, da bi moglo za vedno zaspati. Komaj je sinil svobode dan, že je pričelo svobodno in močno dihati tudi samo. Fantje so se vračali pod zavetje društva, ki sicer še do danes nima svoje strehe, pa je vendar povsod doma, ker je last celega okraja. Vračali so se visokošolci, prihajali so bogoslovci, boječ se približevali srednješolci, vsi pa z enim hrepenenjem: v veselju življenjske pomladi naučiti se, kako je treba služiti ljubljenu narodu. V odgovor jim je zablestelo vedno društveno geslo: »Z Bogom za narod!« In ta šola za službo narodu je trajala do danes in poslala ljudstvu že celo vrsto voditeljev. Društvo je postalo v svojih veselih uspehih kar prešerno, osvobodilo se je pododborov in podružnic in si nadelo pomenljivo ime »Bistrice«. Kakšen je bil njen nadaljni tek?

Nikdar ni zatajila najsvetejšega, kar je prejela od ustanoviteljev, vere, ki je tudi ljudstvu sveta. »Bistrice« je hotela zbrati katoliške dijake, da jih pomaga vzgo-

Tako stopa tudi naša država v krog držav z moderno socialno zakonodajo, kakor je tudi po vojni storila odločen korak v tej smeri, da je uvedla osemurni delavnik za svoje delavstvo in razmeroma dobro bolniško in nezgodno zavarovanje na vsem področju države.

Marsikaj se je izpremenilo v povojnih letih, še bolj so se izpremenile razmere v primeri s predvojnimi časi. Mnogo je še takega, da vzbujajo upravičeno kritiko, reči pa moramo, da smo napravili v 20 letih življenja v samostojni državi velik korak naprej in da se dela na nadaljnem izboljšanju. Dal Bog, da bi izboljšanje prihajalo še hitreje in da bi tudi Slovenci bili v največji meri deležni tega izboljšanja, ki naj napravi našo državo močno in veliko.

jiti za katoliške inteligente. Da ste jih videli, kako se niso nikdar sramovali svojega prepričanja! Udeleževali so se procesij, peli litanije, za središče svojih zborovanj in tečajev pa so vedno postavljali sv. mašo in sv. obhajilo! Kako so želeli biti vedno s Cerkvijo, z duhovščino, saj je njihov edini častni član — župnik, njihova predavanja prvenstveno le o katolicizmu, njihov svetovalec — duhovnik. »Moj pravični iz vere živi,« bi lahko z apostolom ponovili tudi za »Bistrice«. Naj so predavali sebi ali ljudstvu, naj so urejali knjižnice ali prirejali tabore, naj so kurili Ciril-Methodove kresove ali vodili društva, vedno so vse delali le kot katoliški dijaki, ki naj katoliško ljudstvo vodijo v vedno lepšo katoliško bodočnost. Ali je potem nerazumljivo, če so iz »Bistrice« prihajali katoliški zdravniki, katoliški juristi, katoliški profesorji itd.? Po njih sadovih jih boste spoznali...

Delo v »Bistrici« je bilo vedno v dvojni smeri: zase in za druge, za narod. Študente kamniškega okraja so dobro vedeli, da ne bodo mogli dajati narodu, če sami nimajo. Zato jih srečamo na velikih

SPORED SVEČANOSTI v KAMNIKU

3. SEPTEMBRA:

ob 3 pop.: veliko zborovanje slovenskega katoliškega dijaštva. — Govorijo: urednik Terseglav, dr. Debeljak in dr. Fajdiga.

ob 5 odkritje spominske plošče Juriju Japlju. Govori prof. Solar.

ob 8 akademija v Kamniškem domu. Govori urednik dr. Ivan Ahčin. Zvečer razsvetljava mesta, kresovi po gorah.

4. SEPTEMBRA:

ob 7 na Šutni dijaška sv. maša.

ob 1/9 zbiranje za spreved.

ob 9 odkritje spominske plošče generalu Maistru. Govori dr. D. Žvokelj. — Nato slavnostni spreved na Glavni trg.

ob 10 sv. maša in pridiga na Glavnem trgu. — Nato zborovanje. — Govorijo: ban dr. M. Natlačen, pisatelj F. S. Finžgar in urednik dr. Alojzij Kuhar.

ob 8 zvečer v Društvenem domu v Domžalah petdejanika z naslovom »Igra življenja«. Igrajo člani »Bistrice«.

in resnih tečajih v Grobljah, na študijskih krožkih v Domžalah, Kamniku in drugod. Cel svoj list so že izdajali. Na kolesih se vozijo na obisk in iskat novincev, ki naj tudi zažive plodovito počitniško življenje v »Bistrici«, da ne odpadejo. Študentska skupnost je tista, ki nam tudi v mesecih izven šolskih klopi more študente reševati, zato jo je treba imeti, podpirati, širiti. Ni bilo večje žalosti za »Bistričane« kot dejstvo, da se jih še mnogo vozi z vlakom v Ljubljano v šole, pa niso vsi v katoliškem društvu... In da bi bila ta skupnost lepa in vesela, so bili izleti v okraju in izven njega, zabavni večeri in komerzi, narodno petje in cvetje. Kdo bi jim mogel to zameriti? Ali bi bili sploh slovenski študenti, če vsega tega ne bi bilo?

Prav veselje v društvu jih je ohranjalo vztrajne v delu za ljudstvo, kar je od njih zahtevalo včasih velike žrtve. Društvo, ki je po vsem okraju raztreseno, je težko vzdrževati enotno in živo v delu. Koliko potov za to, da se vprizori igra v Domžalah ali v Kamniku, in pridedili so jih mnogo in tudi velikih, celo premiero »Veronike Deseniške« pod autorjevim vodstvom. Koliko truda za organizacijo ljudskih prireditvev (taborov, proslav in dr.) in sodelovali so kat. študentje kamn. okraja pri zelo številnih. In še nič nismo omenili požrtvovalnega dela, ko so doma vodili prosvetne krožke, urejali knjižnice, nadzorovali tekme itd. Ob 25 letnici »Bistrice« lahko z veseljem ugotovimo, da je bila smer njenega toka vedno obrnjena ljudstvu v korist. Kolikor so »Bistričani« dali sebi, so dali tudi le za to, da bodo pozneje boljše dajali narodu. Medtem ko so dijaška društva med letom včasih premalo mogla pripravljati na življenjsko delo med narodom, saj so bila skoro izven njega, pa je »Bistrice« svoje člane sredi ljudstva neposredno pripravljala in vadila v bodočem poslanstvu. Dobila je za to priznanje tudi od najvišjih mest. Ali je samo slučajno, da je misel za največje prireditve v okraju tekem 20 let, za narodni tabor v Kamniku, dala zopet »Bistrice«...?

Kakor Krek tako so tudi njegovi zvesti učenci ljubili ljudstvo in okraj, v katerem so živeli in nelali. Toda ta ljubezen naj bi ne bila le nekaj čustvenega, marveč dejan-

ska. V svojem okraju so poleg dela za ljudsko prosveto hoteli izvršiti še posebno kulturno poslanstvo. Stavili so si za nalogo, da polagoma vsem kulturnim delavcem v okraju (pesnikom, pisateljem, znanstvenikom itd.) odkrijejo spominske plošče in v njihove hiše postavijo omarice z njihovimi spisi v vedni spomin domačim in obiskovalcem. Poletje 1937 je zato doživelo čudovit prizor, ko je dijaštvo hodilo iz kraja v kraj in častilo spomin duhovnih velikanov svojega okraja, prav isto delo pa je nadaljevalo že letos in bo še posebej ob proslavi svojega jubileja odkrilo plošče J. Japlju in pisatelju Ogrincu, posredno pa tudi generalu Maistru. Ako bo tujec v kamniškem okraju naletel na tolike spomine velikih mož slovenskega naroda, bo to zasluga slov. kat. dijaštva iz »Bistrice«, ki je znalo hvaležno počastiti »junake duha« in ohraniti njihovo dedščino bodočim radovom. To kulturno delo »Bistrice« je zbudilo veliko zanimanje in pozornost tudi daleč izven okraja. Naj bi »Bistrice« s takim delom nadaljevala, dokler ne odkrije vseh duhovnih vrednot in lepot, ki jih hrani »ta košček raja«!

Ali moremo ob jubileju »Bistrice« želeli kaj lepšega kakor ji je želel starešina ravnatelj dr. K. Capuder na letošnjem tečaju v Grobljah, da naj namreč po zgledu prave Bistrice še nadalje črpa iz narodovih globin in naj ostane čista, zdrava in koristna v blagor našega ljudstva, polna vesele živahnosti in čudovit odsev božjega sonca...

Homec

BLAGOSLOVITEV ŠOLE NA HOMCU

Za Homec bo 8. septembra pomenben praznik, kajti ta dan bo slovesno blagoslovljena krasna nova šola, ki je lahko v ponos ne samo homški občini, ampak vsemu našemu okraju. Pri tem zaslužijo pohvalo vsi, ki so pripomogli, da se je dvignil v enem letu krasni novi dom ljudske izobrazbe, posebno marljivi domači župan, g. Repanšek. O novi šoli spregovorimo več v prihodnji številki »Našega lista«.

Sporod blagoslovitve, dne 8. septembra je naslednji:

Ob dveh sprejem gostov pred šolo, tam je tudi zbirališče vseh domačih društev in organizacij, nato se razvije spreved v župni cerkev, kjer se vršijo pete litanije.

Po litanijah odhod pred novo šolo, katero bo blagoslovil domači župnik g. Fr. Govekar. Ob tej priliki bo tudi nekaj govorov.

Vsi župljani in občani, pa tudi drugi iz bližnje in daljne okolice ste najljudneje vabljeni k lepi slovesnosti.

Mengeš

Fantovski odsek in dekliški krožek priredita dne 28. avgusta 1938 telovadni nastop s sledečim sporedom: Ob pol 1 popoldan skušnja za nastop, ob 2 litanije v župni cerkvi, ob 3 javni nastop, pri katerem sodelujejo tudi sosedni odseki in krožki. Prijatelji naše mladine, pridite polnoštevilno in podprite našo mladino pri njenem delu! — Bog živi!

Štedilnike, pločevinaste peči, žične in vsakovrstne železne ograje, avto-geno varenje, ter vsa v mojo stroko spadajoča dela naročajte pri

Rosec Maksimu

ključavničarstvo

Mengeš

Društveni dom 55

Prodajam nova kolesa in nadomestne dele, po ugodni ceni.

Ko boste potrebovali kar-koli za Vašo kuhinjo ali gospodinjstvo, za Vaše gospodarstvo ali Vašo novo hišo, se obrnite na trgovino

Jos. SENICA
DOMŽALE

Prodajam 4 stanovanjsko hišo za din 65.000.-

ZALOKAR - Vel. Mengeš št. 14

TRGOVINA Z VINOM AND. MEJAČ KOMENDA

**priporoča svojo veliko zalogo
vseh vrst namiznih
in specialnih vin**

Turdka ustanovljena leta 1880.

Telefon interurban: Komenda št. 1

Če gradite novo hišo, ako Vam niso elektr. napeljave v redu, če rabite elektr. material, kakor žarnice, razne svetiljke, kuhalne aparate, likalnike i. t. d., se obrnite, kjer boste gotovo v ceni in delu najbolje postreženi, pri

F. PETERLIN

in

I. FAJDIGA

konces. elektrotehnično podjetje
KAMNIK - ŠUTNA

**Prvovrstno moko vseh vrst,
koruzo in specerijo vedno
svežo in po najnižjih cenah
dobite v trgovini**

**MIHA LAH
URHPOLJE**

Specijalna izdelava
gojzerc, smučarskih,
šport in štrpac
čevljev.

Se priporoča

Franc

Zalokar

Mengeš 157

Vsi poznate

manufakturno in
galanterijsko trgovino

I. ŠINKOVEC

lastnik

R. VIZOVIŠEK

KAMNIK - ŠUTNA

Pridite in postali boste naš odjemalec! — Postrežemo Vam z manufakturnim in galanterijskim blagom v veliki izbiri, dobro in poceni. Vse potrebščine za krojače in šivilje.

OBIŠČITE NAS!

Mestna hranilnica v Kamniku poroča
svojim vlagateljem:

Po dosedanjem izplačilnem načrtu je naš zavod oprostil in izplačeval vse obresti brez omejitve ter vloge do din 1.000.—.

Narodna banka nam je dovolila kredit v višini dveh milijonov dinarjev za sanacijo zavoda. Na podlagi tega kredita bomo izplačevali od 1. 9. 1938 dalje vse vloge, ki niso bile 31. 12. 1937. višje kot Din 5.000.—. Nedvignjene vloge bomo prenesli na nov račun, kjer bodo vlagateljem vsak čas izplačljive brez odpovedi.

Zaupanje v zavod se je vnilo. Nove vloge so znašale 31. 12. 1937 en milijon dinarjev. V teku leta so narastle z dosedaj oproščenimi, a ne dvignjenimi vlogami že nad dva milijona dinarjev.

Naš zavod dovoljuje kratkoročna posojila pod najugodnejšimi pogoji.

Nove vloge izplačujemo na vsakokratno zahtevo v celoti in jih obrestujemo po 4 do 5%.

RAVNATELJSTVO.

TESARSKO PODJETJE

ŠTEBE ANTON

KOMENDA - MOSTE

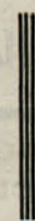
se priporoča za vsa tesarska dela. Specijalna delavnica lesenih stobnic iz trdega in mehkega lesa za vile i. t. d.

Stele Franc

zidarski mojster

Jarše

pri Domžalah

Se priporoča za vsa v zidar-
sko stroko spadajoča dela.

Priporoča se:

Janko

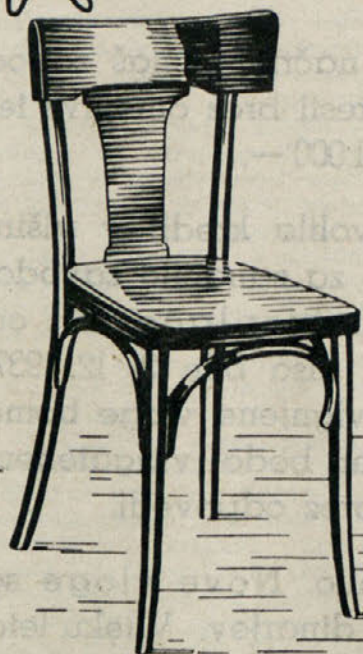
Vivoda

Kamnik

Glavni trg

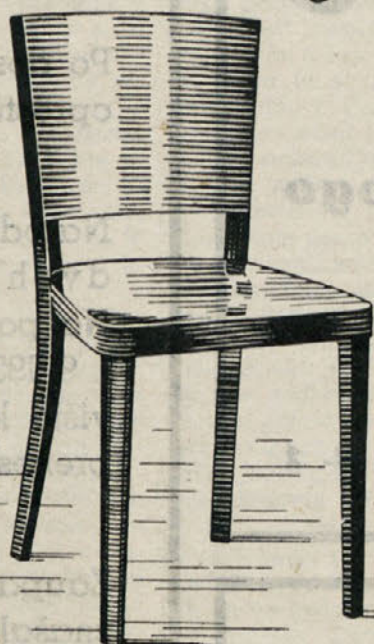
trgovina z izgotovljeno ob-
leko, klobuki, galanterijo,
in Radio aparati.

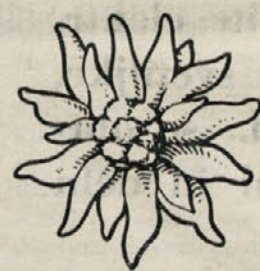
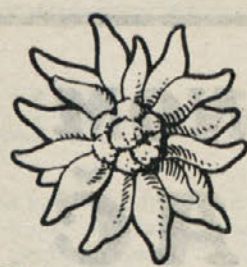
Br. 396/10

Br. 392

Br. 534

STOLE

IN

PARKETE

KUPITE POCENI
IN SOLIDNO PRI

Tovarna upognjenega pohištva

REMEC-Co. — KAMNIK

Ako potrebujete

DOBRE PEČI IN ŠTEDILNIKE

oglasite se pri

FRANC KOSMAČU

(cesta na Kamnik)

V VELIKEM MENGŠU

Dobite najboljše in najcenejše peči, izdelane od strokovnjakov, zato brez konkurence v delu in ceni. —

PROTI JAMSTVU TUDI NA ODPLAČILA

Posebej se priporočam župniščem in samostanom

HRANILNICA IN POSOJILNICA V KAMNIKU

registr. zadruga z neomejeno zavezo

(ŠUTNA št. 22 - v lastni hiši)

Hranilne vloge
obrestuje po dogovoru
do 5%

Jamstvo presega
večkratno vrednost
vseh vlog